

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

PL ISSN 1734-3402

Wpływ czasu pozostawania pod opieką lekarza POZ na uzgadnianie przez niego leków wypisywanych na receptę – badanie ankietowe

The influence of time of usage of primary care physician service on consideration of prescribed drugs – a questionnaire-based study

PAWEŁ LEWEK^{1, A-F}, JANUSZ ŚMIGIELSKI^{2, C, D}, PRZEMYSŁAW KARDAS^{1, A, D, E-G}¹ I Zakład Medycyny Rodzinnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi² Studium Informatyki i Statystyki Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

A – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie Wstęp. Światowa Organizacja Zdrowia szacuje, że dostęp pacjentów do substytucji generycznej może zmniejszyć ponoszone przez nich koszty średnio o 60%. Wykorzystanie tańszych odpowiedników jest zatem drogą do znaczących oszczędności zarówno w skali pojedynczego pacjenta, jak i na poziomie systemu ochrony zdrowia danego państwa. Ponieważ to lekarz odgrywa fundamentalną rolę w decyzji pacjenta, jaki lek – oryginalny czy generyczny – należy wybrać, intensywnie poszukuje się czynników wpływających na promocję generyków w gabinecie lekarskim.

Cel pracy. Sprawdzenie czy kwestia uzgadniania przez lekarzy POZ leków przepisywanych na receptę przez pacjenta zależy od czasu pozostawania pod opieką tego lekarza.

Materiał i metody. W badaniu wykorzystano specjalnie przygotowany kwestionariusz ankietowy kierowany do pacjentów losowo wybranych łódzkich poradni podstawowej opieki zdrowotnej.

Wyniki. Na zadane w ankiecie pytania odpowiedziało 209 pacjentów (63,6% kobiet, 34,4% mężczyzn w wieku 18–81 lat (średnia 34; mediana 27), posiadających głównie wykształcenie średnie (80,4%). Analiza korelacji nie wykazała ($p > 0,05$) istotnego statystycznie związku między czasem korzystania z usług swojego obecnego lekarza POZ, a uzgadnianiem przez lekarza leków, które wypisał pacjentowi na receptę.

Wnioski. Długość pozostawania pod opieką swojego lekarza POZ prawdopodobnie nie wpływa na to, czy lekarz uzgadnia z pacjentem przepisywane przez niego leki. Wskazana jest kontynuacja badania na reprezentatywnej grupie pacjentów.

Słowa kluczowe: leki generyczne, generyki, badanie ankietowe, opinie pacjentów.

Summary Background. World Health Organisation estimates that patient's access to generic substitution may decrease their costs for approximately 60%. Therefore cheaper equivalents usage leads to noticeable savings either on the level of single patient or on the level of country healthcare care system. Because a physician plays a key role in patient's decision which drug to choose – brand-name or generic, factors influencing promotion of generics in doctor's office are being intensively sought.

Objectives. The aim of this study was to check whether the time of usage of primary care doctor service affects the agreement on prescribed drugs between physician and patient.

Material and methods. This was a questionnaire-based study. Especially prepared questionnaire was distributed among randomly chosen patients of primary care out-patient clinics of Lodz city.

Results. Two hundred and nine primary care patients of Lodz city answered the questionnaire (63.6% women and 34.4% men), age 18–81 (average 34, median 27), mostly with secondary education (80.4%). Correlation analysis returned no statistically significant ($p < 0.05$) connection between the time of usage of physician service and agreement made between doctor and patient about drugs which physicians prescribed for the patient.

Conclusions. Time of usage of physician service probably does not affect the fact whether physician agrees prescribed drugs with the patient or not. Continuation of the study with a representative group of subjects is advised.

Key words: generic drugs, generics, questionnaire study, patients' opinions.

Wstęp

Leki generyczne, czyli tańsze odpowiedniki leków oryginalnych, to uzasadniona i efektywna odpowiedź na rosnące koszty systemów ochrony zdrowia na świecie [1]. Ich wykorzystanie zależy m.in. od tego, czy lekarze uzgadniają zamianę leków ze swoimi pacjentami i czy pacjenci wyrażają na nią zgodę.

Cel pracy

Celem pracy było określenie, czy istnieje zależność między uzgadnianiem przez lekarza rodzaju leku wypisywanego na receptę a długością korzystania z opieki lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (POZ).

Materiał i metody

Specjalnie przygotowany kwestionariusz ankietowy kierowany był do pacjentów losowo wybranych poradni województwa łódzkiego. Ankiety przekazywane były osobiście, rozdawano je pacjentom z losowo wybranych poradni na terenie Łodzi. Pacjentom zadano dwa pytania:

1. Czy lekarz uzgadnia z Panią/Panem leki, które wypisuje na receptę? Możliwe odpowiedzi: „tak”, „nie”.
2. Jak długo korzysta Pani/Pan z usług swojego obecnego lekarza rodzinnego/lekarza podstawowej opieki zdrowotnej? Możliwe odpowiedzi: „mniej niż 1 miesiąc”, „od 1 miesiąca – do 1 roku”, „od 1 roku – do 3 lat”, „więcej niż 3 lata”. Ankietowanych zapytano również o wiek, płeć i wykształcenie (podstawowe, średnie, wyższe). Przedstawione

pytania były częścią ankiety złożonej z 38 pytań. Powyższe pytania wybrano celem zwrócenia uwagi na brak istnienia zależności opisanych w niniejszej pracy. Wypełnienie ankiety było w pełni dobrowolne i anonimowe. Uzyskane wyniki oceniono z wykorzystaniem metod statystyki opisowej.

Wyniki

Na oba pytania odpowiedziało 209 pacjentów uczęszczających do poradni podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Łodzi, z tego 133 (63,6%) kobiet i 72 (34,4%) mężczyzn, 4 osoby (1,9%) nie podały swojej płci. Wiek ankietowanych wynosił 18–81 lat (średnia 34; odchylenie standardowe 17,1; mediana 27), posiadający głównie wykształcenie średnie (168 osób – 80,4%). Pozostali ankietowani posiadali wykształcenie podstawowe (11 osób; 5,3%), wyższe (25 osób; 12,0%), 5 osób nie podało wykształcenia (2,4%).

Dla celów analizy statystycznej wyniki skumulowano do dwóch grup pacjentów: „korzystających z usług lekarza POZ mniej niż rok” i „korzystających z usług lekarza POZ więcej niż rok”.

Analiza struktury wykazała, że w grupie 209 ankietowanych pacjentów, którzy uzgadniali z lekarzem wypisywane na receptę leki oraz odpowiedzieli na pytanie o długość korzystania z usług w POZ, zdecydowana większość (82%; 172 osoby) korzystała z usług swojego obecnego lekarza POZ przez więcej niż rok. W tej grupie większość (59%; 102 osoby) przyznała, że lekarz uzgadniał z nimi leki, które wypisywał na receptę. Podobnie odpowiedzieli pacjenci, którzy korzystali z usług swojego lekarza POZ mniej niż rok – również 59% z nich uzgadniała z lekarzem leki, które wypisywał na receptę.

Analiza korelacji w podgrupach (długość korzystania z usług obecnego lekarza POZ: „do roku” – „powyżej roku” oraz „do 3 lat” – „powyżej 3 lat”) nie wykazała ($p > 0,05$) istotnego statystycznie związku między oceną współdecydowania o przepisywanych lekach przez lekarza i pacjenta a czasem korzystania z usług swojego obecnego lekarza

POZ. Szczegółowe dane analizy podgrup „do roku” – „powyżej roku” zawiera tabela 1.

Dyskusja

WHO szacuje, że dostęp pacjentów do substytucji generycznej może zmniejszyć ponoszone przez nich koszty średnio o 60% [1]. Co więcej, udowodniono, że przy identycznej efektywności leków generycznych, w porównaniu z lekami oryginalnymi [2], poprawiają one przestrzeganie zaleceń lekarskich [3]. Liczne badania wskazały na lekarza jako osobę odgrywającą fundamentalną rolę w decyzji pacjenta, jaki lek – oryginalny czy generyczny – wybrać dla siebie [4–6]. Czynniki wpływającymi na akceptację zjawiska substytucji generycznej przez pacjenta są: prawidłowe jego zrozumienie, informacja o możliwości zamiany leku uzyskana od lekarza oraz fakt zmniejszenia kosztów poniesionych na leki [4]. Duże znaczenie ma również doświadczenie pacjenta z użyciem leków generycznych [6]. Wydawałoby się zatem, że wraz z upływem czasu, wyrażanym przez długość pozostawiania pod opieką swojego lekarza POZ, lekarz będzie częściej konsultował wypisywane leki z pacjentem. W ankietowanej przez nas grupie 209 pacjentów łódzkich poradni POZ nie wykazano takiej zależności. Jest zatem prawdopodobne, że długość pozostawiania pod opieką swojego lekarza POZ nie wpływa na to, czy lekarz uzgadnia z pacjentem przepisywane przez niego leki. Należy poszukiwać innych czynników wpływających na rozmowę o lekach generycznych w gabinecie lekarskim.

Wnioski

Nie wykazano statystycznie istotnego związku pomiędzy długością okresu korzystania z usług swojego lekarza POZ, a szansą na to, że lekarz będzie uzgadniał z pacjentem leki, które wypisuje dla niego na receptę.

Finansowanie. Grant Uniwersytetu Medycznego w Łodzi nr 502-03/6-029-03/502-64-015.

Tabela 1. Uzgadnianie z pacjentem leków, które wypisuje lekarz na receptę w zależności od czasu pozostawiania pod opieką danego lekarza POZ

Uzgadnianie przez lekarza leków, które wypisuje pacjentowi na receptę	Długość okresu korzystania z usług swojego obecnego lekarza rodzinnego/lekarza podstawowej opieki zdrowotnej				Razem	
	mniej niż rok		więcej niż rok		liczba badanych	frakcja
	liczba badanych	frakcja	liczba badanych	frakcja		
Tak	22	0,59	102	0,59	124	0,59
Nie	15	0,41	70	0,41	85	0,41
Razem	37	1,00	172	1,00	209	1,00
Analiza statystyczna	test χ^2 Pearsona = 0,01, $p > 0,05$; test $\chi^2_{NW} = 0,01, p > 0,05$					

Piśmiennictwo

- WHO World Health Report 2010. *Health systems financing: the path to universal coverage*. <http://www.who.int/whr/2010/en/index.html> Ostatni dostęp: 10.02.2013.
- Kesselheim AS, Misono AS, Lee JL, et al. Clinical equivalence of generic and brand-name drugs used in cardiovascular disease: a systematic review and meta-analysis. *JAMA* 2008; 300(21): 2514–2526.
- Shrank WH, Hoang T, Ettner SL, et al. The implications of choice: prescribing generic or preferred pharmaceuticals improves medication adherence for chronic conditions. *Arch Intern Med* 2006; 166(3): 332–337.
- Banahan 3rd BF, Kolassa EM. A physician survey on generic drugs and substitution of critical dose medications. *Arch Int Med* 1997; 157(18): 2080–2088.
- Mott DA, Cline RR. Exploring generic drug use behavior: the role of prescribers and pharmacists in the opportunity for generic drug use and generic substitution. *Medical Care* 2002; 40: 662–674.
- Kobayashi E, Karigome H, Sakurada T, et al. Patients' attitudes towards generic drug substitution in Japan. *Health Policy* 2011; 99(1): 60–65.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Paweł Lewek

I Zakład Medycyny Rodzinnej UM

ul. Narutowicza 60

90-136 Łódź

Tel.: 42 678-72-10

E-mail: pawel.lewek@umed.lodz.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 15.02.2013 r.

Po recenzji: 10.03.2013 r.

Zaakceptowano do druku: 25.03.2013 r.